

Vojna a mír – dějinné téma literatury a hudby a Slavkov – bitva tří císařů a 160 tisíc mužů v r. 2005

V listopadu a prosinci 2005 mnozí zainteresovaní příznivci historie i milovníci operní hudby měli příležitost znovu vzpomenout na jedno ze životních dějinných témat – na osudové konflikty války a míru v Evropě (1805-1815), které se geniálně zrcadlí ve čtyřsvazkové epopeji L. N. Tolstého *Vojna a mír* (1863-69), aby pak znovu ožily v operní hudbě Sergeje Prokofjeva (naposledy 2. prosince 2005 v Brně) a v personifikaci bitvy u Slavkova díky oblíbeným dramatických scénám historických skupin.

I. Jaké jsou reminiscence románového textu? Přípravy na bitvu tří císařů u Austerlitzu (rakouského císaře Františka I. a ruského cara Alexandra I. s francouzským císařem Napoleonem) i její závěr si zvláště moravští čtenáři představují hned z I. dílu Tolstého epopeje, připomínajícím především osud knížete Andreje, a to přímo v událostech z okolí Olomouce a Brna: „*Kníže Andrej Bolkonskij se v Brně ubytoval u svého známého, ruského diplomata Bilibina...Znali se ještě z Petrohradu, blíže se však seznámili za posledního zájezdu knížete Andreje do Vídně, když doprovázel Kutuzova... V Brně se celý dvůr připravoval k odjezdu, zavazadla se již odesílala do Olomouce...Dvanáctého listopadu se Kutuzovova armáda, tábořící kolem Olomouce, připravovala na ztřešší přehlídku před dvěma panovníky – ruským a rakouským...Boris knížete Andreje v Olomouci toho dne nezaštl...druhý den, patnáctého, znovu po obědě vypravil se do Olomouce, vstoupil znovu do domu, kde byl ubytován Kutuzov, a ptal se po Bolkonském...Osmnáctého a devatenáctého listopadu postoupila vojska ještě o dva denní pochody kupředu... Dopoledne devatenáctého se pobíhání, vzrušené rozhovory, rozesílání pobočníků omezovaly jen na hlavní stan císařů... Po deváté hodině večer přijel Weyrother se svými plány do Kutuzovova bytu (Kutuzov byl ubytován v nevelkém šlechtickém zámku u Slavkova) a přečetl si i nadpis: „Dispozice k útoku na nepřátelské postavení za Kobylnicemi a Sokolnicemi, 20. listopadu roku 1805...Ve vesnici Hostěrádkách byly sice ruské jednotky ještě pomíchané...K páté hodině večer byla bitva na celé frontě prohrána. Přes sto děl bylo už v rukou Francouzů... Na Prateckém kopci, na tom místě, kde upadl s praporem v rukou, ležel kníže Andrej Bolkonskij...“ (Přel. T. a V. Sýkorovi. *Vojna a mír*, I. díl. Naše vojsko. Praha 1967).*

II. Jak se napoleonská doba odrazila v Prokofjevově opěře? Válečné prohry a vítězství napoleonských válek připomnělo v listopadu a prosinci 2005 Národní divadlo v Brně provedení opery S. Prokofjeva *Vojna a mír* (1941-1952, na námět stejnojmenného románu L. N. Tolstého). Prokofjev (1891-1953), žák Glierův, Rímského-Korsakova a Ljadova, přinesl do hudby rytmický vzruch a smysl pro formu a zatímco od sklonku 1. svět. války žil v USA a Paříži, r. 1934 se usadil v SSSR a již r. 1935 jako klavírista vystupuje v Brně. Dokonce i první provedení jeho opery *Vojna a mír* (1. verze) se uskutečnilo v Čechách (25. 6. 1948 v Národním divadle v Praze: dirigoval Jaroslav Krombholc, režisérem byl Ferdinand Pujman, zpívali sopranistka Marie Tauberová, barytonista Teodor Šrubař a tenorista Beno Blachut (teprve pak následovaly premiéry r. 1955 v Leningradě a r. 1957 v Moskvě – 2. verze). 75 pěvců, sboristů a tanečniců získalo tu na scéně příležitost. Prokofjev hledá analogii hitlerovského vpádu s pohromou Napoleonova ruského tažení, ale i v hudbě tak jako v textu romanopisce Tolstého se na pozadí velikých dějinných událostí zrcadlí i niterné profily hrdinů.

Série generálních zkoušek v brněnské opeře začala 21. listopadu 2005 a dvě stě let po historické bitvě u Austerlitz (Slavkova) se tak uskutečnila premiéra opery o 13 obrazech. Libreto S.Prokofjeva a M. Mendelsonové provedl dirigent Sergej Politikov (ze 42 postav a hlasů řadu rolí zpívají ruští a ukrajinští pěvci Dmytro Grishyn, Tatjana Teslia, Ivan Choupenitch, Natalia Romanová, Jurij Kruglov, Irina Bozhedomova, Yevhen Shokalo, Jurij Gorbunov aj.

III. Co přinesla dosud poslední rekonstrukce bitvy u Slavkova (2. 12. 2005)? Na rekonstrukci bitvy, která změnila mapu Evropy, si dalo sraz 3 800 nadšenců ze 23 zemí, fanoušci vojenské historie v dobových uniformách vojsk císaře francouzského s rakouskou a ruskou armádou, přes 30 tisíc diváků a několik televizních zahraničních štábů. Představitelé granátníků císařské rakouské armády vyšli na pochod pěšky od Olomouce směrem k Brnu, kde předvedli rozhodující bitvu 2.12. odpoledne na 50tihektarovém poli u Tvarohné (vše v organizaci prezidenta Středoevropské napoleonské společnosti I.Vystrčila).

Bitva ovšem ve skutečnosti začala 2 prosince nad ránem a před polednem skončila vítězstvím Napoleona: vlákal svého nepřítele do pasti a vpadl mu do týlu strategickým manévrem, nazývaným „lví skok“. Přivedl do bitvy na 75 tisíc mužů proti 90 tisícům vojáků rakousko-ruské armády, rakouský císař byl nucen vzdát se Tyrol, Benátska a Dalmácie. V bitvě bojovalo na 160 tisíc vojáků a památkou na 20 tisíce padlých je Mohyla míru.

Podle MF Dnes 3.12. 2005 vidí historik Dušan Uhlíř (autor několika knih o slavkovské bitvě) jako rekonstrukci bitvy produkt konzumní společnosti: v rekonstrukci nejslavnější Napoleonovy bitvy s jejím vítězstvím spatřuje ne oslavu, ale pietní vzpomínku. Napoleonovo vítězství poznamenalo celé Rakousko, protože to ztratilo spoustu území i obyvatel a kleslo na mocnost druhé kategorie.

K výročí bitvy tří císařů složil brněnský skladatel Dan Dlouhý Symfonii Austerlitz 1805, vzpomínku na bitvu, která sice byla vzorem taktiky, ale přinesla tisíce obětí a trvale změnila tvář Evropy. Pro Napoleona sice znamenala vrcholný triumf, tisíce vojáků tu ale našly krutou smrt. Skvělá strategie Napoleonova v r. 1805 kontrastuje s rokem 1812, kdy v tažení proti Rusku s šestisetitisícovou armádou prohrál. Mnozí z dnešních představitelů bitevních scén si uvědomovali na své kůži, že vlastně ctí vojáky, kteří na bojištích trpěli a padli.

Květuše Lepilová

Jana Jelínková jubilující

V letošním pozdním dubnu posedmé „kulatě jubilující“ Jana Jelínková je spjata s Filozofickou fakultou brněnské univerzity snad odedávna. Vystudovala ji, záhy poté nastoupila „do služby“ jako asistentka a vytrvala až do svého odchodu do důchodu. Domovským pracovištěm se jí stala brněnská rusistika – a jí se věnovala cele a zodpovědně ať již jako pedagog, organizátor či ve své odborné činnosti. Prošla – jako ostatně snad všichni v té době – výukou praktického jazyka v jazykových cvičeních, specializovala se však později na výuku ruské literatury a teorie literatury. „Zakotvila“ nakonec u výuky ruského folklóru a nejstarší literatury včetně literatury 18. století. Tomuto oboru věnovala hodně sil, společně s olomouckou rusistkou doc. Dostálovou dokonce připravily a vydaly společné skriptum, sama pak připravila skriptum seznamující studenty s ruským folklórem. Pedagogická